

Kuntien harkinnanvaraisen valtionosuuden korotuksen hakeminen

Kunnanhallitus 05.09.2022 § 166
625/02.05.01.00/2022

Valmistelija: talous- ja henkilöstöjohtaja Eero Raittila, puh. 040 663 7306

Valtiovarainministeriön on julistanut kuntien harkinnanvaraisen valtionosuuden korotuksen haettavaksi 9.9.2022 mennessä.

Kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain 30 §:n mukaan kunnan valtionosuutta voidaan korottaa hakemuksesta harkinnanvaraisesti valtion talousarvion rajoissa, jos kunta ensisijaisesti poikkeuksellisten tai tilapäisten kunnallistaloudellisten vaikeuksien vuoksi on lisätyn taloudellisen tuen tarpeessa. Taloudellisen tuen tarpeeseen vaikuttavina seikkoina otetaan huomioon myös paikalliset erityisolosuhteet. Valtionosuuden korotuksen myöntämisen ehtona on, että kunta on hyväksynyt taloutensa tasapainottamiseksi toteutettavia toimenpiteitä. Toimenpiteet euromäärisine vaikutuksineen on esitettävä valtionosuuden korotusta koskevassa hakemuksessa.

Vuonna 2022 harkinnanvaraiseen valtionosuuden korotukseen on varattu yhteensä 10 miljoonaa euroa. Elokuun alussa kaikkiin kuntiin on lähetetty asiaa koskeva lähetekirje ja hakemus.

Laukaan toimintakate on ollut lähihistoriassa erittäin kilpailukykyinen ottaen huomioon kunnan väestörakenteen ja väestöllisen huoltosuhteen. Tilinpäätöksen 2021 toimintakate 6078 e/as on saman kokoluokan kuntia alhaisempi ja vain maltillisesti manner-suomen keskiarvoa korkeampi. Alle 15-vuotiaiden osuus väestöstä on 6,4 prosenttiyksikköä suurempi ja yli 64 vuotiaiden osuus 2,2 prosenttiyksikköä pienempi kuin koko maassa. Väestöllinen huoltosuhde on noin 14 yksikköä koko maan keskiarvoa korkeampi.

Vastavuoroisesti Laukaan verorahoitus jää matalaksi. Kunnan verorahoitus on yli 400 e/asukas matalampi kuin saman kokoluokan kunnilla ja noin 100 e/as matalampi kuin Manner-Suomen keskiarvo.

Toimintakate on ollut tarkastelujaksolla 2009-2020 joka vuosi saman kokoluokan kuntia matalampi. Verorahoitus on ollut systemaattisesti riittämätön kattamaan edullisenkin toiminnan kuluja. Alijäämän välttämiseksi on jouduttu sopeuttamaan toimintaa rajusti, myyty omaisuutta ja korotettu veroprosentteja. Lisäksi vesihuollon yhtiöittäminen on tuonut emokunnalle kertaluontoisen positiivisen tuloksen, mutta kuntakonsernissa on ollut jatkuvasti kertynyttä alijäämää.

Kunta on investoinut palvelukiinteistöihin mittavasti viimeisen kymmenen vuoden aikana, mikä on kasvattanut lainakantaa ja poistoja. Investoinnit ovat liittyneet kasvaneeseen palvelutarpeeseen sivistys- ja perusturvapalveluissa sekä sisäilmaongelmaisten kiinteistöjen korvaamiseen tai korjaamiseen. Tilinpäätöksessä 2021 kunnan lainkanta on yli 2000 e/as Manner-Suomen keskiarvoa korkeampi, mutta poistot ovat edelleen n 70 e/as kuntien keskiarvoa matalammat. Korkeasta lainakannasta huolimatta lainanhoitokulut on saatu pidettyä matalina.

Yhteenvetona Laukaan kunnan kustannuksissa ei ole yleisestä linjasta negatiivisia poikkeuksia, mikä kertoo siitä, että kunnan toiminta on kautta linjan järjestetty taloudellisesti ja tehokkaasti. Sopeutuksia on tehty talousarvioon vuosittain ilman erillistä tasapainottamisohjelmaa. Tulorahoitus ei silti riitä ylläpitämään kohtuullisiakaan toimintakuluja ja Laukaan kunnan talous on rakenteellisesti vuosittain alijäämäinen. Positiivisia tulokset ovat olleet Laukaan kunnalle lähihistoriassa poikkeuksia, jotka ovat johtuneet joko poikkeuksellisista valtion tukitoimista tai esimerkiksi toimintojen yhtiöittämisestä tai muista kirjanpidollisista kertaeristä.

Laukaan kunnan poikkeuksellisia ja tilapäisiä kunnallistaloudellisia vaikeuksia vuonna 2022 kuvastaa valtuuston 6.6.2022 § 27 mukainen talousarviomuutosten käsittely. Talousarviomuutoksissa esitettiin yhteensä 2,8 miljoonan euron nettomääräistä lisämäärärahaa eri toimintoihin. Valtuusto hyväksyi nettomääräisesti 1,7 miljoonan euron lisämäärärahan ja edellytti 1,1 miljoonan euron sopeutustoimia.

Vuonna 2022 kunnan sote-menojen kasvu on poikkeuksellisen nopeaa. Sosiaalipalvelujen menojen kasvuun vaikuttaa tavanomaisen palvelutarpeen kasvun lisäksi työvoiman saatavuuden haasteen, jotka pakottavat käyttämään suunniteltua enemmän ostopalveluita vanhus- ja vammaispalveluissa. Lisäksi menoja kasvattavat kustannuksiltaan merkittävät yksittäistapaukset ja erityisesti vammaispalvelujen selvästi ennakoitua suurempi asiakasmäärän kasvu sekä vammaispalvelulain mukaisten kuljetusten kustannusten kasvu.

Terveydenhuollon kustannukset ovat toteutumassa selvästi talousarviota suurempina. Terveydenhuollon kustannusten hallinta ei ole kunnan omissa käsissä, joten sopeuttaviin toimiin ei kunnalla ole mahdollisuutta.

Tuen tarpeet sivistyspalvelujen piirissä olevilla lapsilla ovat kasvaneet merkittävästi viime vuosina ja myös kuluvana vuonna. Tarpeiden kasvuun on osaltaan vaikuttanut kuntaan sijoittuneiden uusien yksityisten lastensuojeluyksiköiden toiminta.

Laukaan yhdyskuntarakenne on laaja ja kunnassa on asukasmäärään suhteutettuna paljon erillisiä taajama-alueita. Vuonna 2022 runsasluminen talvi näkyy siksi olennaisesti kunnan taloudessa yhdyskuntatekniikan kustannusten kasvuna.

Laukaan kunnan taloutta on jo vuosia painanut sisäilmaongelmista johtuvat ylimääräiset ja osittain yllättävätkin tilakustannukset. Kustannuksia on aiheutunut sekä poistuvien tilojen tasearvojen alaskirjauksista ja purkukustannuksista että korvaavien väliaikaistilojen hankinnasta. Myös vuonna 2022 väistötilakustannukset rasittavat kunnan taloutta ja lisäpoistoja purettavista kohteista tehdään noin 0,5 miljoonalla eurolla.

Huomattavista sopeutuksista huolimatta kunnan taloudessa vaikuttaa uusimpiin tulo- ja menoennusteisiin perustuen edelleen olevan noin 3 miljoonan euron pysyvä sopeutustarve. Vuoden 2022 heikentynyt taloustilanne vaikeuttaa tulevien vuosien talouden tasapainotustyötä. Tilinpäätösennusteen mukaan Laukaan tase painuu vuoden 2022 jälkeen alijäämäiseksi. Harkinnanvaraista valtionosuuden korotusta tarvitaan taloustilanteen tasapainottamiseksi.

Päätösehdotus

Kunnanhallitus päättää, että Laukaan kunta hakee harkinnanvaraista valtionosuuden korotusta poikkeuksellisiin ja tilapäisiin talousvaikeuksiin perustuen. Valtionosuuden korotusta haetaan 1,7 miljoonaa euroa, mikä vastaa valtuuston hyväksymää nettomääräistä lisämäärärahaa talousarviossa. Kunnanhallitus valtuuttaa talous- ja henkilöstöjohtajan hakemaan harkinnanvaraista valtionosuuden korotusta.

Päätös

Kunnanjohtajan esitys hyväksyttiin.